

26. Шиян А.А. Економічна кібернетика: вступ до моделювання соціальних і економічних систем: навч. посібник / А.А. Шиян. – Львів: Магнолія – 2006, 2007. – 228 с.

27. Шуман А.Н. Философская логика: Истоки и эволюция / А.Н. Шуман. – Минск: Экономпресс, 2001. – 363 с.

28. Яковенко Л.І. Інформація в економічному розвитку. – Еволюція економічного розвитку та економічних теорій (проблеми дослідження та викладання): матеріали міжнар. наук.-метод. конф.

26–27 квітня 2000 р. – К.: КНЕУ, 2000. – 304 с.

29. IDC IVIEW. The Digital Universe in 2020: Big Data, Bigger Digital Shadows, and Biggest growth in the Far East. December 2012. By John Gantz and David Reisel. – 16 p.

30. Oxford Dictionaries. <http://oxforddictionaries.com/definition/english/information>

31. Shannon C.E. A Mathematical Theory of Communication // Bell System Technical Journal. – 1948. – Т. 27.

Г.Л. МОНАСТИРСЬКИЙ,

д.е.н., доцент, професор, Тернопільський національний економічний університет

Інституційні бар'єри реалізації ієрархічного підходу до управління економічним розвитком муніципальних утворень

Проаналізовано організаційні, правові та фінансово-економічні причини, які блокують можливість реалізації ієрархічного підходу до управління економічним розвитком муніципальних утворень. Запропоновано шляхи формування інституційної бази імплементації сучасних технологій для підвищення ефективності управління економічним розвитком муніципальних утворень.

Ключові слова: муніципальне утворення, місцевий економічний розвиток, ієрархічний підхід до управління місцевим розвитком, бар'єри модернізації управління місцевим економічним розвитком, технології муніципального менеджменту.

Проанализированы организационные, правовые и экономические причины, которые блокируют возможность реализации иерархического подхода к управлению экономическим развитием муниципальных образований. Предложены пути формирования институциональной базы внедрения современных технологий для повышения эффективности управления экономическим развитием муниципальных образований.

Ключевые слова: муниципальное образование, местное экономическое развитие, иерархический подход к управлению местным развитием, барьеры модернизации управления местным экономическим развитием, технологии муниципального менеджмента.

Organizational, legal and economic reasons which block marketability hierarchical approach to the management economic development of municipal formations are analysed. The ways of forming of institutional base of introduction of modern technologies are offered for the increase of efficiency of management economic development of municipal formations.

Keywords: municipal formation, local economic development, hierarchical approach to the management local develop-

ment, barriers of modernization of management local economic development, technologies of municipal management.

Постановка проблеми. Ієрархічний підхід до управління розвитком територій передбачає використання синергії управлінських впливів з боку макроекономічних, регіональних та локальних інститутів для забезпечення ефективного територіального розвитку. В трансформаційних умовах його ефективна реалізація вимагає застосування модернізаційної парадигми.

Відповідно до модернізаційної теорії модернізація є процесом осучаснення певної системи з метою забезпечення її адекватності умовам зовнішнього середовища та синхронізації її розвитку та економічних, соціальних, науково-технологічних процесів, що відбуваються в людській цивілізації. Модернізація об'єктивно стосується всіх рівнів соціально-економічних систем, зокрема й муніципальних утворень, що є первинними адміністративно-територіальними одиницями кожної країни, насамперед рухомої складової забезпечення розвитку цих спільнот – управлінських технологій, яка характеризується консервативністю та інерційністю.

Постановка питання про необхідність модернізації технологій управління економічним розвитком муніципальних утворень визначається такими аргументами: невідповідністю технологій управління, які застосовуються, трансформації об'єкта управління – муніципального утворення, що визначає сутність і зміст управлінського процесу, зокрема формуванню місцевих ринкових економічних систем на основі поєднання різних форм власності; руйнуванням державного монополізму на надання житлово-комунальних послуг та становленням комунального сектору економіки; посиленням конкуренції між окремими муніципальними утвореннями на національному та регіональному ринках за

інвестиційні ресурси; зростанням впливу глобальних та національних чинників на розвиток муніципальних утворень, зокрема транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій; необхідністю узгодження державної та місцевої економічної політики та інструментів регулювання розвитку муніципальної економіки; певною демократизацією місцевого управління, відмовою від командно-адміністративного стилю управління; ускладненням місцевих економічних систем, появою нових полівекторних економічних зв'язків; необхідністю забезпечення ефективності управління економічним розвитком муніципальних утворень; високим рівнем консерватизму моделі та технологій управління місцевим економічним розвитком; необхідністю врахування нової парадигми місцевого розвитку на засадах муніципалізації. Виявлення та пошук можливостей подолання бар'єрів, які блокують практичне впровадження модернізаційного процесу, визначає актуальність представленої дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В Україні практично відсутні фундаментальні наукові дослідження проблеми забезпечення економічного розвитку муніципальних утворень на основі модернізаційного підходу, як в теоретико-методологічному, так і практичному аспекті. В працях Р. Брусак, Г. Дробенка, О. Невелева, І. Салія, Ю. Свірського, Ю. Шарова [1–4] досліджуються лише окремі функціональні механізми управління розвитком міст. Управління ж розвитком сільських поселень вивчається з позиції ідентифікації села й сільського господарства, що значно обмежує простір пошуку шляхів забезпечення економічного розвитку сільських територіальних систем для створення умов соціального прогресу на селі [5, 6]. Зі сфери наукових досліджень випала проблема забезпечення управління економічним і соціальним розвитком селищ. Навчальний посібник з муніципального менеджменту за редакцією В. Кравченка розглядає управління розвитком базових адміністративно-територіальних одиниць як юридично-правове явище [7], що не забезпечує системний підхід до розуміння муніципальних утворень як полівекторних систем. Праці зарубіжних вчених [8–14] не можна в повній мірі адаптувати до вітчизняних економічних, соціальних, політичних та історико-національних умов. Комплексне використання цих напрацювань у нашій державі є обмеженим унаслідок значних інституційних відмінностей між європейськими країнами та Україною.

Метою статті є виявлення інституційних бар'єрів реалізації ієрархічного підходу до управління економічним розвитком муніципальних утворень та розробка практичних пропозицій щодо їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Врахування зарубіжного досвіду муніципального управління, необхідність формування нової парадигми управління місцевим економічним розвитком вимагає запровадження механізму муніципального менеджменту в управлінську діяльність органів місцевого самоврядування, ядром якого є спеціальний економічний інстру-

ментарій як засіб реалізації самоврядного регулювання економічним і соціальним розвитком муніципальних утворень [15]. Муніципальний менеджмент є формою забезпечення ефективного управління комплексним розвитком муніципальних утворень. Необхідність формування конкретних практичних пропозицій з цілеспрямованого впровадження інструментарію муніципального менеджменту в діяльність органів місцевого самоврядування вимагає дослідження можливості його структуризації, яку ми пропонуємо здійснювати з позиції врахування ресурсно-функціональних компонент розвитку муніципальної системи в умовах мінливого висококонкурентного середовища [23, с. 260–263].

Необхідною основою для імплементації спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту в діяльність органів місцевого самоврядування є:

1. Дотримання принципу ефективності управління розвитком муніципальних утворень шляхом раціонального використання місцевих ресурсів та формування взаємовигідних двосторонніх зв'язків із зовнішнім середовищем з метою забезпечення соціального добробуту членів територіальних громад як основної мети розвитку будь-якої соціально-економічної системи. Ефективність управління розвитком муніципальних утворень передбачає врахування необхідності розвитку муніципальних систем в рамках стратегічних орієнтирів розвитку територіальних систем вищого ієрархічного порядку, що впливає із засад функціонування надскладних організацій з метою збереження їх стабільності та цілісності.

2. Теоретико-правове розуміння та створення умов для формування і функціонування муніципальних утворень як корпоративних суб'єктів ринкових відносин, що дозволяє їм сповна використовувати переваги ринкової моделі господарювання (залучення кредитних ресурсів, використання механізму місцевої позики, формування комунальних банків, створення комунальних підприємств з метою отримання прибутку, вільне розпорядження комунальною власністю).

3. Формування належного ресурсного забезпечення права територіальної громади на самоврядування, що є необхідною умовою його фінансово-економічної автономії, дотримання якої гарантується Європейською Хартією місцевого самоврядування. Основу ресурсного забезпечення місцевого самоврядування повинна складати економічна база, яка формується комунальною (муніципальною) власністю.

Спеціальний економічний інструментарій муніципального менеджменту є динамічною системою, що модернізується в рамках світових, національних та регіональних трансформаційних процесів, набуваючи нових проявів та інноваційних технологій реалізації.

Комплексний аналіз практики управління розвитком муніципальних утворень в Україні вказує на те, що в діяльності вітчизняних органів місцевого самоврядування застосовуються лише окремі технології спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту. Так, в останні роки отримало поширення розроблення стратегічних планів

соціально-економічного розвитку міст (міста Дніпропетровськ, Комсомольськ, Іллічівськ, Тернопіль), що є ознакою забезпечення цілеспрямованості динаміки міських систем в рамках довгострокових орієнтирів. Проте поряд із виробленням вітчизняної методики формування стратегій розвитку міських поселень проблемним залишається застосування дієвих механізмів практичної реалізації стратегічних планів на основі механізмів стратегічного управління. В 90-х роках минулого століття в містах Івано-Франківську, Одесі та Харкові проводився експеримент щодо впровадження облігацій місцевої позики, однак ця технологія муніципального фінансового менеджменту не набула широкого поширення, внаслідок відсутності нормативно-правової бази та низької ліквідності об'єктів комунальної власності. Просування окремих міст як туристичних центрів (міста Ялта, Івано-Франківськ, Трускавець) шляхом активної реклами їх конкурентних рекреаційних переваг є проявом застосування елементів муніципального (локального) маркетингу [16]. Дослідження показує, що практично не використовуються технології муніципальної логістики, проектного менеджменту, ризик-менеджменту та антикризового управління.

Модернізація технологій управління економічним розвитком муніципальних утворень, як і будь-які зміни, може стикатися з певними бар'єрами, що носять, як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Так, системне впровадження елементів інструментарію муніципального менеджменту блокується низкою організаційних, правових та фінансово-економічних проблем, що формують інституційні бар'єри модернізації управління економічним розвитком муніципальних утворень.

Застосування переважно галузевого, а не функціонального підходу в процесі формування виконавчих органів місцевого самоврядування на низовому рівні не дозволяє сконцентрувати діяльність по реалізації інструментів муніципального менеджменту для забезпечення управління розвитком первинних адміністративно-територіальних утворень як систем в рамках окремих підрозділів. Так, аналіз організаційної структури виконавчих органів міських рад обласних центрів України показує, що в ній домінують підрозділи, утворені за галузевою ознакою: управління транспорту, житлово-комунального господарства, торгівлі, промисловості.

Недосконалою та неструктурованою є законодавча база місцевого самоврядування. Так, Конституція України, проголосивши право на місцеве самоврядування, заклала правові умови, які гальмують становлення ефективного місцевого самоврядування. Вона, практично, заблокувала можливість формування дієздатної базової територіальної спільноти, ініціювала парцелізацію територіальних громад. Даючи визначення місцевого самоврядування законодавець обмежив територіальну основу функціонування громади населеними пунктами, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, окрім добровільного об'єднання жителів кількох сіл 19. Тобто Конституція встановила бар'єр для формування повноцінної громади, надав-

ши право первинним спільнотам на самоврядування, але не передбачивши механізм реалізації цього права як реальної здатності. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» містить низку суперечливих положень, що позначається на ефективності управління розвитком муніципальних утворень [20]. Зокрема, цей закон повноваження місцевих рад та їх виконавчих органів в селах, селищах та містах визначив узагальнено, не враховуючи різні ресурсні можливості та об'єктивні потреби сільських рад з населенням до кількох сотень осіб та міст-мільйонерів, хоча навіть в радянський період декларативне самоврядування на всіх рівнях регулювалося окремими законами, що намагалися визначити предмети відання кожної ланки системи рад, відповідно до їх територіально-просторових, соціально-економічних, ресурсних характеристик. Прийняті в 2001 році Земельний і Бюджетний кодекси попри всю їх прогресивність містять низку положень, які гальмують формування фінансово-економічної основи впровадження спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту. Запропонована Бюджетним кодексом України схема міжбюджетних відносин законодавчо закріпила існуючу практику суб'єктивності та залишковості при формуванні сільських, селищних та міст районного підпорядкування бюджетів, передбачивши проведення розподілу державних дотацій районними радами [21]. Земельний кодекс України обмежив повноваження органів місцевого самоврядування щодо управління земельними ресурсами, розміщеними на адміністративній території відповідної ради, заблокував формування ефективно керованої системи земельних ресурсів 22. Багато положень нормативних актів, що стосуються управління розвитком територіальних спільнот низового рівня, не можливо реалізувати, внаслідок їх двозначності, відсутності алгоритмів практичного втілення. Зокрема, досі відсутні наукові коментарі Земельного та Бюджетного кодексів України як методологічна база діяльності органів місцевого самоврядування у відповідній сфері.

Об'єктивним бар'єром впровадження інноваційних технологій муніципального менеджменту в нашій країні є надзвичайна подрібненість територіальних громад [15]. Так, навіть із врахуванням існування великих міських територіальних громад середня чисельність населення в територіальній спільноті низового рівня в Україні не відповідає мінімальному рівню, який за розрахунками фахівців Світового банку за критерієм чисельності населення має бути не менший 5-6 тис. осіб [16]. Процес подрібнення територіальних громад в Україні посилюється за останні двадцять років: на території України існує 10 278 сільських територіальних громад, які у своїй більшості складаються з одного-двох сіл та об'єднують менше однієї тисячі населення.

Як показує аналіз економічної бази місцевого самоврядування в Україні, організаційна дефектність первинних органів представницької влади посилюється ресурсною неспроможністю. Зокрема, в 2011 році, в Тернопільській області коефі-

цієнт дотаційності сільських бюджетів становив 59,9%, селищних – 20,8%, бюджетів міст районного підпорядкування – 7,9%. Низькою є частка надходжень від місцевих податків і зборів в загальній структурі доходів місцевого бюджету. Так, у 2011 році рівень надходжень від зазначених фіскальних платежів в консолідованих доходах бюджетів місцевого самоврядування Тернопільської області становив 4,2% [17].

Примусове переведення всіх місцевих бюджетів на казначейське виконання спричинило зниження мобільності управлінської діяльності органів місцевого самоврядування, посилило регламентованість та бюрократичність бюджетного процесу на первинному рівні. Це заблокувало можливість застосування прогресивних технологій муніципального фінансового менеджменту – бюджетування, муніципальної позики, фінансового контролінгу та муніципального кредитування. Так, застосування технології бюджетування передбачає можливість оперативного перенаправлення руху фінансових потоків в рамках місцевого бюджету, що суперечить принципам функціонування системи органів державного казначейства.

Невисоким є професійний рівень службовців органів місцевого самоврядування. Професійна та загальна освітня підготовка більшості службовців місцевого самоврядування не відповідає сучасним вимогам та не дозволяє їм сповна використовувати теоретичні й практичні механізми реалізації комплексу управлінських повноважень на основі застосування інструментарію муніципального менеджменту. Так, з 67 660 посадових осіб місцевого самоврядування станом на 1 січня 2013 року повну вищу освіту мали лише 42 190 осіб, тобто лише 62,4% від загальної кількості. В Україні лише 7% сільських, селищних та міських голів мають фахову спеціальну освіту, що відповідає функціональному змісту управління територіальним розвитком [16]. У цьому контексті слід зазначити, що застосовувана нині в Україні практика навчання службовців органів місцевого самоврядування за магістерським напрямом «Державна служба» є, на нашу думку, тимчасово-вимушеним явищем, оскільки підготовка спеціалістів в сфері місцевого самоврядування потребує спеціального підходу, що відрізняється від підходу до формування фахівців для роботи в органах державного управління.

Впровадження локального маркетингу, муніципальної логістики, антикризового управління потребує належного рівня інформаційно-аналітичного забезпечення компетенційної сфери органів місцевого самоврядування, що на сьогодні характеризується недосконалістю інформаційної бази, яка формується органами регіональної статистики. Інформаційний продукт органів статистики не відповідає критеріям адекватності, оперативності та достовірності, не містить інформації про соціальний та економічний розвиток первинних територіальних громад. Так, у розрізі аналізу економічної підсистеми населених пунктів органи статистики не враховують показники діяльності суб'єктів господарювання, які функціонують на території муніципальних утво-

рень, надають різноманітні платні послуги населенню та незареєстровані як підприємці; обсягів реалізованої продукції; соціальної підсистеми – споживання послуг, що надаються закладами соціальної сфери за територіально-просторовим критерієм; соціально-трудова підсистеми – чисельності осіб, що виїхали на роботу за кордон; чисельності працівників, зайнятих на сезонних роботах. Поглибленню проблеми інформатизації місцевого самоврядування сприяє й низька забезпеченість комп'ютерною технікою та програмними продуктами управлінської діяльності його представницьких та виконавчих органів [16].

Без комплексного науково обґрунтованого підходу до вирішення вказаних проблем неможливим є формування ефективної системи управління економічним розвитком муніципальних утворень, зростає ймовірність поглиблення залежності органів місцевого самоврядування від органів державного управління, нездатності ними належно виконувати свої функції та повноваження.

Висновки

Забезпечення організаційних, нормативно-правових та ресурсних передумов модернізації технологій управління економічним розвитком муніципальних утворень можливе на основі реалізації таких напрямів:

1. Закріплення в Конституції України та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» права територіальних громад будь-яких населених пунктів на об'єднання з метою формування життєздатної територіальної громади. Таке об'єднання може відбуватися в двох формах:

– територіальне (унітарне) об'єднання, коли територіальні громади близько розміщених сіл, міст, селищ та прилеглих сіл формують єдину територіальну громаду й спільні органи місцевого самоврядування. Інтереси окремих поселень, що входять до її складу, повинні представляти депутати місцевої ради, обрані від даного населеного пункту;

– функціональне (федеративне) об'єднання. Територіальні громади різних населених пунктів інтегрують фінансово-матеріальні зусилля для виконання лише певних функцій, залишаючись самостійними громадами з автономними органами місцевого самоврядування. Така консолідація ресурсів може використовуватися для утримання декількох громадами повноцінної середньої школи з сучасним техніко-методичним забезпеченням (передбачивши підвезення на навчання дітей із віддалених поселень), дільничної лікарні, центру культури; будівництва газопроводу, дороги з твердим покриттям; формування міжкомунального підприємства для надання населенню територіальних громад побутових послуг тощо. Об'єднання на таких засадах може бути, як на постійній, так і тимчасовій (цільовій) основі.

У контексті створення міцної первинної одиниці місцевого самоврядування (що отримав назву «процесу комунізації») доцільним є вивчення досвіду Франції та Швеції щодо функціонування комун; США, в яких успішно забезпечують на-

дання членам територіальної громади місцевих послуг інтегровані утворення – тауни та тауншини, спеціальні й шкільні округи. Із врахуванням подібності вихідних соціально-економічних та політичних умов корисною для України є практика управлінської та господарської діяльності низових суб'єктів місцевого самоврядування Польщі – гмін. Проте штучне укрупнення територіальних громад не є гарантією їх ресурсного зміцнення та підвищення ефективності управління економічним і соціальним розвитком населених пунктів. Без докорінної зміни системи міжбюджетних відносин, трансформації податкового механізму територіальна комунізація базових спільнот може спричинити загострення несприятливих економічних та соціальних процесів на першому рівні адміністративно-територіального устрою України. Початковим етапом інтеграційного посилення територіальних громад різних населених пунктів, насамперед сільських, має бути об'єднання їх зусиль для виконання окремих функцій, яке є одним з регуляторних механізмів економічного та соціального розвитку поселень.

2. Формування комплексної системи зростання професійного рівня депутатів і службовців місцевих рад та їхніх виконавчих органів, шляхом навчання в регіональних центрах підвищення кваліфікації державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування, проведення тренінгів, семінарів, конференцій, організації стажувань посадових осіб місцевого самоврядування в зарубіжних самоврядних органах на основі залучення коштів міжнародних фондів та інститутів сприяння розвитку демократії. Необхідно забезпечити на основі державного замовлення підготовку магістрів за спеціальністю «Муніципальне управління», що дозволило б залучити в процес управління комплексним розвитком муніципальних утворень професійних муніципальних менеджерів, використання послуг яких, як показує зарубіжний досвід, є невід'ємною умовою реалізації стратегії економічного розвитку муніципальних утворень.

3. Покладення в основу побудови виконавчих органів місцевого самоврядування не галузевого, а функціонального принципів. В умовах необхідності застосування технологій ситуаційного муніципального управління слід передбачити можливість трансформації організаційної структури місцевих рад та їх виконавчих органів в штабну з елементами програмно-цільової (проектної), що передбачає формування в їх складі тимчасових комісій (робочих груп) та функціонально-проектних підрозділів для виконання завдань програм соціально-економічного і культурного розвитку територіальних спільнот низового рівня, реалізації технологій окремих інструментів спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту. Це дозволить врахувати економічні та соціальні особливості певної території, максимально використати управлінський потенціал представницьких органів влади, сконцентрувати діяльність органів місцевого самоврядування на розв'язанні нагальних проблем розвитку муніципальних утворень.

4. Структуризація нормативно-правової бази управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень на основі прийняття законів «Про територіальну громаду», «Про комунальну власність», «Про місцеві фінанси», «Про адміністративно-територіальний устрій», «Про фінансове вирівнювання територіального розвитку», «Про об'єднання та інтеграцію територіальних громад», «Про благоустрій населених пунктів».

5. Прийняття на законодавчому рівні державної цільової програми підтримки розвитку місцевого самоврядування з виділенням фінансових ресурсів для реалізації її положень в державному бюджеті України.

6. Зміна концепції місцевого оподаткування в державі на основі запровадження фіскально спроможних місцевих податків (місцевого податку на доходи громадян, місцевого податку на прибуток підприємств, податку на нерухомість). Слід передбачити трансформацію бюджетного процесу та системи міжбюджетних відносин: вихідним етапом бюджетного процесу в Україні має стати затвердження бюджетів місцевого самоврядування, а міжбюджетні трансферти повинні розподілятися за зрозумілою прозорою формульною технологією з урахуванням специфіки територіальних утворень.

7. Перегляд принципу обов'язковості казначейського виконання місцевих бюджетів у контексті надання органам місцевого самоврядування можливості самостійно обирати установу, що здійснюватиме логістичне управління грошовими потоками доходів і видатків бюджету: відділення державного казначейства, комерційний банк, комунальний банк чи їх поєднання. В цьому контексті необхідно дозволити місцевим радам приймати бюджетний регламент чи положення про здійснення бюджетування, які б уможливили врахування місцевих специфік в процесі формування та виконання бюджетів місцевого самоврядування, що значно посилює його фінансову та організаційну автономію.

8. Здійснення паралельно-комплексної, а не точкової імплементації інструментів спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту, взаємозв'язок яких підтверджує метод матричного аналізу. Так, застосування технологій антикризового управління базується на механізмі муніципального фінансового менеджменту (санация комунальних підприємств, реструктуризація заборгованості за комунальними платежами, формування резервних фондів). Для діагностики симптомів кризи розвитку муніципальних утворень застосовується моніторинг стану муніципальних підсистем як технологія локального маркетингу.

9. Визначення як одного із пріоритетних напрямків зміцнення місцевого самоврядування комп'ютеризації його діяльності та створення локальних баз даних, що дало б змогу проводити оперативний моніторинг соціально-економічної ситуації на підпорядкованій території, інтегрувати місцеві інформаційні банки в загальнодержавну інформаційну мережу органів влади на основі використання ресурсів всесвітньої мережі Інтернет.

10. Розмежування функцій та повноважень, а відповідно й відповідальності органів місцевого самоврядування базового рівня, районних та обласних рад та місцевих державних адміністрацій в процесі управління економічним розвитком муніципальних утворень. Необхідно зменшити кількість повноважень, що делегуються органами державної виконавчої влади органам місцевого самоврядування, шляхом передачі цих повноважень у відання органів місцевого самоврядування, адже «процес делегування містить в собі елемент адміністративного підпорядкування органів місцевого самоврядування органам державного управління» [18, с. 136], він обмежує організаційну, правову та фінансово-економічну автономію місцевого самоврядування, що є необхідною передумовою ефективного впровадження механізму муніципального менеджменту.

11. Створення системи комплексної взаємодії органів влади, підприємницького сектору, громадських організацій та членів територіальної громади в забезпеченні управління економічним розвитком муніципальних утворень, що дасть змогу використати резерви синергізму в поєднанні зусиль усіх суб'єктів цього процесу.

12. Врахування потенціалу науки як одного із ефективних засобів подолання бар'єрів модернізації технологій управління місцевим економічним розвитком, що дозволяє розширити горизонт модернізаційних змін в умовах існуючих ситуативних та ресурсних обмежень. Власне наукові дослідження в сфері управління місцевим економічним розвитком можуть забезпечити зменшення чи уникнення ризиків модернізації: впровадження псевдоінноваційних змін у реалізації технологій управління економічним розвитком муніципальних утворень; імплементація застарілих технологій; використання зарубіжного досвіду без адаптації його до місцевих умов та особливостей; впровадження модернізаційних змін без моделювання можливих наслідків їх реалізації.

Реалізація ієрархічного підходу до управління економічним розвитком муніципальних утворень на основі модернізаційної парадигми потребує належної уваги з боку наукових, державних, громадських інституцій. Формування методологічних засад використання інноваційних елементів інструментарію ієрархічного управління місцевим економічним розвитком становитиме проблемне поле перспективних наукових досліджень в сфері муніципального управління.

Список використаних джерел

1. Дробенко Г.О. Стратегічне планування розвитку територіальних громад / Дробенко Г.О., Брусак Р.Л., Свірський Ю.І. – Львів: Сполом, 2001. – 118 с.
2. Невелєв О.М. Програмний соціально-економічний розвиток Києва / Невелєв О.М. – К.: НДІСЕП, 2000. – 143 с.

3. Салій І. Українські міста: питання власності і муніципального управління / Салій І. – К., 2001. – 416 с.

4. Шаров Ю. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальний аспект / Шаров Ю. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 302 с.

5. Прокопа І.В. Виробнича сфера села і сільське життєве середовище / Прокопа І.В., Мотруніч Д.О., Шепетько Л.О. – К.: Інститут економіки НАН України, 2001. – 119 с.

6. Сільський сектор України на рубежі тисячоліть. У двох томах. Том I: Потенціал сільського сектора. – К.: Інститут економіки НАН України, 2000. – 396 с.

7. Кравченко В.В. Основи муніципального менеджменту: навчальний посібник / Кравченко В.В., Пітцик М.В., Салій І.М.; за ред. В.В. Кравченка. – К.: Атіка-Н, 2003. – 304 с.

8. Муниципальный менеджмент: Справ. пособие / Иванов В.В., Коробова А.Н. – М.: Инфра-М, 2002. – 718 с.

9. Рой О.М. Система государственного и муниципального управления / Рой О.М. – СПб.: Питер, 2003. – 301 с.

10. Bennet R. Territory and administration in Europe / Bennet R. – London: Printer, 1989.

11. Deante B. Local government reorganization in Western democracies / Deante B. – London: SAGE, 1998.

12. Gorzym – Wilkowski W. Zarys ekonomiki gminy / Gorzym – Wilkowski W., Miszczuk A. – Lublin, Norbertinum, 1999. – 254 s.

13. Maurel M.–C. Small communities and rural areas: decentralization reforms in France / Maurel M.–C. – London: Belhaven, 1993.

14. Wojciechowski E. Samorz?d teretorialny w warunkach gospodarki rynkowej / Wojciechowski E. – Warszawa: PWN, 1997. – 150 s.

15. Монастирський Г.Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня: монографія / Г.Л. Монастирський. – Тернопіль: Вид-во «Економічна думка» ТНЕУ, 2010. – 464 с.

16. Матеріали Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва і місцевого самоврядування.

17. Звіт про виконання загального та спеціального фондів місцевих бюджетів Тернопільської області за 2011 рік. – Тернопіль: Головне фінансове управління обласної державної адміністрації, 2012.

18. Игнатов В. Местное самоуправление / Игнатов В., Рудой В. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. – 416 с.

19. Конституція України. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

20. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.97 / <http://www.rada.gov.ua>

21. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001р./ <http://www.rada.gov.ua>

22. Земельний кодекс України від 25.10.2001р./ <http://www.rada.gov.ua>

23. Мельник А.Ф. Управління розвитком муніципальних утворень: теорія, методологія, практика: монографія / А.Ф. Мельник, Г.Л. Монастирський. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 476 с.